

הכנסת העשרים וחמש

יוזמת : חברת הכנסת מרב מיכאלי

פ/25/2058

הצעת חוק סמכות ואחריות הורית (מזונות), התשפ"ג–2023

הגדרות

1. בחוק זה –

"הוצאה" – לרבות הוצאה של הורה להחזקתו של ילד במסגרת טיפולית בשעות העבודה של אותו הורה ;

"הכנסה" – הכנסה כספית של הורה מכל מקור שהוא, לרבות השווי הכספי של מגורים בדירה, שהיא בבעלותו של הורה או בדירת המגורים של בני זוג, כמשמעותה בסעיף 40א לחוק המקרקעין, התשכ"ט–1969¹, לאחר שנוכו ממנה הוצאות בשל משכנתא או כל הלוואה אחרת בקשר עם דירת המגורים, ולרבות נכס הוני, אשר התקבל מדירה כאמור, וכן כל הכנסה כספית שניתן להפיק מנכס, לרבות מנכס הוני, לאחר שנוכתה ממנה ההוצאה הכספית שהוצאה לייצור ההכנסה ;

"יום הורות פיזית" – אחריות הורה לטפל בילד ולהשגיח עליו מתום הפעילות במוסד החינוכי לילדים, כמשמעותו בחוק לימוד חובה, התש"ט–1949², או במסגרת מקבילה, ועד לתום יום הפעילות שלמחרת ;

"שכר טיפול" – עלות שעת טיפול במסגרת טיפולית כאמור בסעיף 3(ב) לפרק זה.

2. זכות הילד לתמיכה כלכלית (א) כל ילד וכן צעיר וצעירה בגיל חינוך חובה כהגדרתו בסעיף 1 לחוק לימוד חובה, התש"ט–1949, זכאים לתמיכה כלכלית שתבטיח להם רמת חיים שתהלום את התפתחותם הגופנית, הנפשית, החברתית הרגשית, ובהתאם ליכולות הוריהם.

(ב) כל צעיר וצעירה, המשרתים בשירות חובה או בשירות לאומי, זכאים לתמיכה כלכלית שתבטיח להם רמת חיים הולמת בהתאם ליכולות הוריהם.

¹ ס"ח התשכ"ט, עמ' 259.
² ס"ח התש"ט, עמ' 287.

(ג) כל הורה חייב בתמיכה כלכלית בילדו לפי הוראות סעיפים 3 ו-4 (להלן – התמיכה הכלכלית), ובהתאם ליכולתו.

3. שיעור התמיכה הכלכלית

(א) בבואו לקבוע את סכום התמיכה הכלכלית שילד או צעיר זכאים לו, יביא בית המשפט בחשבון את ההוצאה הכספית לגידול ילד בהתאם להכנסות הוריו ומספר ילדיהם בהתבסס, בין השאר, על טבלת ההוצאות לדוגמה שבתוספת השנייה.

(ב) טיפל הורה דרך קבע בילד שלא מלאו לו 9 שנים או בילד עם צרכים מיוחדים שעה או יותר בשעות העבודה שבין 08:00 לבין 17:00, יתווסף להכנסת ההורה השני סכום של מחצית שכר טיפול לכל שעה, בין אם הטיפול היה בילד אחד או יותר; שר המשפטים יקבע בתקנות את סוגי המסגרות הטיפוליות ואת חישוב שכר הטיפול.

(ג) גמלה לפי חוק בשל מוגבלות של ילד לא תגרע מן התמיכה הכלכלית.

4. הוצאות הילד מהתמיכה הכלכלית

(א) ההורים יחלקו בהוצאות הילד מתוך התמיכה הכלכלית על פי מכפלה של שיעור התמיכה הכלכלית שילד זכאי לה, בחלקו באחוזים של ההורה מהכנסות ההורים יחד, פחות חלקו באחוזים בימי ההורות הפיזית, בהתאם לטבלה שבתוספת השלישית, ובתוספת מכפלת שיעור הכנסת ההורה בהכנסות ההורים בסך ההוצאות השוטפות לפי הנוסחה $X*(Y-Z)+(Y*W)$; הורה שחלקו בהכנסה המשותפת של ההורים גדול מחלקו בימי ההורות הפיזית, יעביר להורה השני את חלקו בתמיכה הכלכלית.

(ב) בסעיף זה –

”X” – התמיכה הכלכלית;

”Y” – אחוז הכנסתו של הורה מההכנסות שלהם ביחד, כולל שכר טיפול שהורה חייב כאמור בסעיף 17 לפרק זה;

”W” – הוצאות שוטפות שאינן הוצאות מיידיות ביום ההורות הפיזית ולרבות: תשלום למוסדות חינוך, ביגוד, בריאות, חוגים שיעורי עזר, טלפון, תנועות נוער;

”Z” – אחוז ימי ההורות הפיזית בהתאם לטבלה שבתוספת השלישית.

(ג) הוצאות שוטפות (W) וכל הוצאה חריגה לצרכים בריאותיים או חינוכיים של הילד, שהיא הכרחית ושלא הייתה צפויה מראש, או שהיא במהותה חד פעמית תשולם על ידי שני ההורים לפי אחוז הכנסתו של ההורה בהכנסות ההורים.

- (ד) בית המשפט ימנה בהסכמת ההורים, ובהיעדר הסכמה על פי טובת הילד, הורה ממונה, אשר יהיה ממונה על תשלום ההוצאות השוטפות, וההורה השני יעביר לו את חלקו שלו בהוצאות אלה, בהתאם לסעיף 3.
5. הסכם בין ההורים בעניין התמיכה הכלכלית
- (א) הסכם בין הורים, הפוגע, במישרין או בעקיפין, בזכות הילד לתמיכה כלכלית לפי חוק זה – בטל.
- (ב) הסכם בין הורים לתשלום או להחזר חלק שהוא חייב בו משיעור התמיכה הכלכלית כולו או חלקו – בטל.
- (ג) לעניין סעיף קטן (ב) אין נפקא מינה אם ננקטה בהסכם בין ההורים לשון שיפוי, ערבות, קבלנות או כל לשון אחרת.
6. תמיכה כלכלית בצעיר או בצעירה
- בבואו לקבוע את גובה התמיכה הכלכלית בצעיר או צעירה המשרתים בשירות חובה או בשירות לאומי רשאי בית המשפט להפחית את השכר שמשולם לצעיר או הצעירה מאותה מסגרת.
7. מחיקה מרשימת ענייני המעמד האישי
- בענייני המעמד האישי שבסימנים 51 ו-52 לדבר המלך במועצתו על ארץ ישראל 1922–1947³, לא ייכללו מזונות ילדים.
8. הגשת בקשה לתמיכה כלכלית
- (א) ילד וכן צעיר או צעירה או הורה או שני ההורים רשאים להגיש לבית המשפט לענייני משפחה בקשה לקביעת שיעור התמיכה הכלכלית שכל הורה חייב בו; שר המשפטים יקבע בתקנות טופס לבקשה ואת המסמכים שיש לצרף לבקשה.
- (ב) היה מגיש הבקשה אפוטרופוס של ילד או עורך דינו, יצרף לבקשה את המסמכים המוכיחים את היותו אפוטרופוס או עורך דינו של ילד.
9. קבלת הבקשה
- (א) הוגשה הבקשה על ידי הורה אחד, ישלח בית המשפט, בתוך שבעה ימים מיום הגשתה, הודעה להורה השני למתן תשובה לבקשה; השר יקבע בתקנות טופס לתשובה ואת המסמכים שיש לצרף לביסוס התשובה (להלן – התשובה).
- (ב) לא נמסרה לבית המשפט תשובה בתוך שבעה ימים מיום המצאתה להורה, ישלח בית המשפט אזהרה להורה, לפיה יראו אותו כחייב בשיעור התמיכה הכלכלית בהתאם לבקשת ההורה השני, אלא אם כן ימציא את התשובה בתוך שבעה ימים נוספים.

³ ס"ח התשי"א, עמ' 54.

קביעת התמיכה 10. (א) בית המשפט יקבע את שיעור התמיכה הכלכלית ואת חלוקת הוצאות הכלכלית הילד או הצעיר, בין ההורים על פי הסכם ההורות, אשר נקבע בין ההורים או על פי הסדר ההורות, אשר נקבע על ידי בית המשפט.

(ב) בית המשפט רשאי להגדיל או להקטין את התמיכה הכלכלית אם סבר שמן הצדק לעשות כן, בין היתר, אם נוכח כי התקיימה אחת הנסיבות האלה:

(1) הורה נמנע מלהשתכר לפי מרב יכולת ההשתכרות שלו תוך התעלמות מצורכי ילד;

(2) הכנסותיו של הורה בבקשה או בתשובה אינן משקפות את הכנסותיו בפועל;

(3) להורה הוצאות מיוחדות בשל היותו עם מוגבלות;

(4) להורה ילדים ממשפחה אחרת.

11. תיקון התוספת בצו שר המשפטים, באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, רשאי בצו לתקן את התוספת הראשונה והשנייה.

תוספת ראשונה

(סעיף 3(א))

הוצאה ממוצעת לנפש לזוגות עם ילדים בגילאי 0-9					
הוצאות ישירות של יום השהות					
ממוצע מחוזות	ירושלים ואזור יהודה ושומרון	דרום	מרכז ותל אביב	חיפה והצפון	
579	469	518	611	626	מזון לרבות ירקות ופירות
703	601	681	957	386	דיוור – שכר דירה חודשי או החזרי משכנתא
357	261	316	410	354	תחזוקת הדירה ומשק הבית
62	48	59	79	47	הוצאות בריאות הקשורות ביום השהות
64	46	73	71	62	מוצרים לתינוקות
1,765	1,426	1,647	2,128	1,475	סך הוצאות לחודש

59	48	55	71	49	סך הוצאות ליום
הוצאות שאינן תלויות בימי השהות					
189	108	154	224	203	ריהוט וציוד לבית שקשור
688	459	660	760	731	תחבורה ותקשורת
94	80	84	112	81	בריאות
192	111	170	246	169	חינוך כללי
105	74	107	103	127	ביגוד לילד
774	451	650	1,053	632	חינוך לילד בלבד
2,042	1,282	1,823	2,498	1,943	סך הכל לחודש
3,807	7,708	3,470	4,626	3,419	סך הוצאות לילד בגילאים 0-9
הוצאה ממוצעת לנפש לזוגות עם ילד בגילאים 10-17					
הוצאות ישירות של יום השהות					
816	703	686	813	910	מזון (כולל הכל לרבות ירקות ופירות)
482	246	430	738	299	דיוור – שכר דירה חודשי או החזרי משכנתא
453	305	366	496	495	תחזוקת הדירה ומשק הבית
87	36	65	122	77	הוצאות אחרות לבריאות שקשורות ביום השהות
12	17	14	23	20	מגבונים
1,859	1,307	1,561	2,192	1,801	סך הכל לחודש
62	44	52	73	60	ליום
הוצאות בגידול ילדים שאינן תלויות בימי השהות					
195	112	149	291	131	ריהוט וציוד לבית שקשור
790	668	703	808	852	תחבורה ותקשורת
259	151	131	162	464	בריאות ביחס לילדים בלבד

248	166	237	295	233	חינוך
69	99	80	50	74	ביגוד לילד
440	336	335	494	459	חינוך לילד בלבד
2,002	1,532	1,633	2,101	2,213	סך הכל לחודש
3,860	2,839	3,194	4,293	4,013	סך הכל לילד בגילאי 10-17

תוספת שניה

(סעיף 4)

מספר ימי הורות	אחוז הוצאות ילד
0	0.0
1	0.07
2	0.14
3	0.21
4	0.28
5	0.35
6	0.42
7	0.5
8	0.58
9	0.65
10	0.72
11	0.79
12	0.86
13	0.93
14	1

דברי הסבר

הצעת החוק נועדה ליצור האחדה בקביעת המזונות, תוך איזון בין טובת הילדים וצרכיהם ובין הכנסות ההורים, לבטל הסתמכות ארכאית על קריטריונים שאינם רלוונטיים כגון הדין האישי החל על כל ילד, אם ואב ועוד. מוצע לקבוע נוסחה קבועה ושווה המתבססת על נתוני המשפחה תוך השוואתם לנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שמטרתה להימנע ככל הניתן מריבוי התדיינות, ממנה סובלים בראש ובראשונה הילדים עצמם.

חישוב מזונות ילדות וילדים ייעשה בשים לב ליחס בין הכנסות ההורים, חלוקת ימי ההורות הפיזית, ותוך הבחנה בין הוצאות ישירות הקשורות בימי ההורות לבין הוצאות שאינן קשורות בימי ההורות. מוצע לקבוע נוסחה לפיה יחושבו מזונות הילדים, על יסוד נתונים שיועברו על ידי כל אחד מן ההורים.

כנקודת מוצא תשמש טבלת הוצאות על ילדים אשר מבוססת על נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, אשר יעודכנו מעת לעת.

ההגדרה "הכנסה חייבת" קובעת את המקורות הכספיים של הורה שעל פיהם ייקבע שיעור התמיכה הכלכלית שהורה מחויב להעניק לילדו. בהגדרה "הכנסה" נכלל השווי הכספי של מגורים בדירת מגורים – בין שהיא בבעלותו של ההורה ובין שהיא היתה דירת המגורים של ההורים לפני שנפרדו ואחד ההורים ממשיך לגור בה עם הילדים. שווי כספי זה יתווסף להכנסתו של ההורה, כדי להעמיד במצב שווה הורה שמשלם שכר דירה למגוריו להורה המתגורר בדירה בבעלותו, זאת בניכוי הוצאות בשל משכנתא או הלוואה אחרת בקשר עם הדירה. כן תילקח בחשבון כל הכנסה כספית, אשר ניתן להפיק מנכס בין שהוא הוני ובין שאינו הוני, בניכוי הוצאה לייצור הכנסה ממנו. אם הורה אחד מטפל דרך קבע בילד אשר טרם מלאו לו 9 שנים או בילד עם צרכים מיוחדים שעה או יותר בשעות העבודה המקובלות (08:00 עד 17:00) תחושב הכנסת ההורה השני כאילו נוספה לה מחצית שכר טיפול לכל שעה. הגדרת "שכר טיפול" קובעת כי הערך הכספי לשעת טיפול שהורה מעניק לילד לצורך חישוב הכנסתו של ההורה האחר תהא לפי השכר המקובל לשעה במסגרת טיפולית.

הגדרת "יום הורות פיזית" קובעת את מסגרת הזמן שבו על הורה לממש את אחריותו ההורית – לטפל בילדו ולחנכו תוך קיום קשר אישי, ישיר וסדיר עמו – שבשלו הוא זכאי לקבל חלק מהתמיכה הכלכלית עבור הוצאות הילד. על פי ההגדרה, יום ההורות מתחיל עם סיום המסגרת החינוכית ועד לסיום המסגרת החינוכית של הילדים למחרת היום.

סעיף 2 לחוק המוצע קובע את זכותם של ילד וכן של צעיר וצעירה שטרם סיימו לימוד חובה לתמיכה כלכלית, אשר תבטיח להם רמת חיים ההולמת את התפתחותם הגופנית, הנפשית החברתית והרגשית, ובהתאם ליכולות ההורים. עוד קובע הסעיף, כי צעיר וצעירה המשרתים בשירות חובה או בשירות לאומי, זכאים לתמיכה כלכלית בהתאם ליכולות ההורים.

עוד קובע הסעיף, כי זכותם של ילד וצעיר לתמיכה כלכלית של הוריהם, וחובתו של כל אחד מההורים לתמוך כלכלית בילדו או בילדתו, בהתאם ליכולתו.

סעיף 3 לחוק המוצע קובע כי סכום התמיכה הכלכלית יחושב על פי נוסחה המבוססת באופן חלקי על המלצות הוועדה לבחינת נושא מזונות הילדים בישראל (המוכרת כוועדת שיפמן). לפי הנוסחה, מחושבת עלות ההוצאה הכספית לגידול ילד בהתאם להכנסות הוריו ולחלוקת זמני ההורות הפיזית ביניהם. הנוסחה מבחינה בין הוצאות הקשורות ישירות בימי ההורות, המושפעות מחלוקת ימי ההורות הפיזית בין ההורים, לבין הוצאות שוטפות או הוצאות בלתי צפויות, אשר מחולקות בין ההורים רק בהתאם ליחס ובין הכנסות כל אחד מן ההורים.

בתוספת הראשונה להצעת החוק מצויות טבלאות נתונים על הוצאות ילדים, אשר נאספו על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, ויעודכנו מעת לעת. אלה יהוו בסיס להשוואה לנתונים אשר נמסרו על ידי כל אחד מההורים.

סעיף 4 לחוק המוצע קובע את הנוסחה לחישוב סכום התמיכה הכלכלית. הסעיף קובע כי סכום התמיכה הכלכלית ביחס להוצאות הקשורות ישירות בימי ההורות (מדור, מזון, וכו') יתחלק בין ההורים לצורך הוצאות הילד לפי הזמן שהם אחראים לטיפול בילד על פי ימי ההורות שכל אחד מטפל בילד.

הסעיף מבוסס על חלוקת ימי ההורות הפיזית בטווח של שבועיים ימים, כאשר כל יום של הורות פיזית מפחית הפחתה יחסית מסכום התמיכה הכלכלית. מעבר הכספים בין ההורים ייעשה על פי נוסחה שהיא מכפלה בין שיעור התמיכה הכלכלית שמסומנת ב-X, החלק באחוזים של ההורה בהכנסות שלהם יחד, שמסומן ב-Y, שממנו יחוסר החלק באחוזים של ימי ההורות שאותו הורה מטפל בילד לפי הטבלה המסומנות ב-Z. לכן, הורה שחלקו בהכנסות גבוה יותר מחלקו בימי ההורות יעביר להורה השני את חלקו בתמיכה הכלכלית. לגבי הוצאות השוטפות או הבלתי צפויות (W), אשר אינן קשורות ישירות בימי ההורות הפיזית, הרי שאלה יחולקו בין ההורים בהתאם לחלקו של כל הורה בהכנסה של שניהם יחד, ללא קשר לימי ההורות הפיזית. לגבי הוצאות אלה יקבעו ההורים או בהיעדר הסכמה ביניהם בית המשפט, הורה ממונה, אשר יהיה אמון על הוצאות אלה, וההורה השני יעביר לו את חלקו בהוצאות אלה.

סעיף 5 לחוק המוצע קובע כי אין ההורים יכולים להסכים ביניהם על פגיעה כלשהי בזכות הילד לתמיכה כלכלית, וכן אין הם יכולים לקבוע ביניהם סעיפי שיפוי, ערבות, קבלנות או כל סוג אחר של הסדר הפוגע בזכותם של ילד או צעיר לתמיכה כלכלית.

סעיף 6 לחוק המוצע עוסק בתמיכה כלכלית לצעירה או לצעיר המשרתים בשירות חובה או בשירות לאומי.

סעיף 7 לחוק עוסק בשאלת הסמכות וסעיפים 8 עד 11 עוסקים בהליכים המשפטיים הקשורים בתמיכה כלכלית בילדים או צעירים.

הצעות חוק זהות הונחו על שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חברת הכנסת מרב מיכאלי (פ/1152/24 ; פ/1392/24).

הצעת החוק זהה לפ/1152/24 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
ח' בשבט התשפ"ג (30.01.2023)